

М. Шарпило

**КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ГОЛОКОСТУ
У ФІЛЬМІ ДЖ. ГЛЕЙЗЕРА «ЗОНА ІНТЕРЕСУ» (2023)**

M. Sharpylo

**CULTURAL UNDERSTANDING OF THE HOLOCAUST
IN THE FILM OF J. GLAZER "ZONE OF INTEREST" (2023)**

Репрезентація Голокосту за допомогою кіно залишається дискусійною темою, оскільки режисери часто спекуюють на історичних фактах, культивуючи суперечливих персонажів. Навіть у визнаних стрічках (наприклад, «Список Шиндлера» (1993), «Шоа» (1985), «Піаніст» (2002), та ін.), подія сприймається неоднозначно через порушення етичних норм та надмірної реалістичності. Непідготовленого глядача подібна драматизація може травмувати. Історик та документаліст Л. Ріс наголошує на тому, що людство надто слабе, щоб прийняти всі аспекти Голокосту.

Саме тому режисери намагаються за допомогою візуальних засобів підкреслити масштабність трагедії, занурити глядача в атмосферу смутку. Кінострічки про Голокост часто мають глибокий емоційний підтекст переживання та залученості. Кінознавець Л. Фрідман підкреслює, що кінематографічне зображення катастрофи формує стійку суспільну роль трагедії, дозволяє їй зберегти місце в колективній пам'яті.

Водночас кіно про Голокост виступає інструментом для порушення світоглядних проблем. Так кіноадаптація Дж. Глейзером реальної історії коменданта концтабору Аушвіц — Рудольфа Гюсса, відданого послідовника політики Гітлера, є прикладом нетипового зображення події. «Зона інтересу» презентує трагедію через призму вбивці, чие світобачення шокує. Головний герой разом зі своєю родиною живе ідеальне життя, а через стіну цілодобово відбуваються масові вбивства. Ми звикли сприймати візуальну адаптацію Голокосту через особистість жертви, яка постраждала від нацистського режиму. «Зона інтересу» переносить глядача на іншу сторону та розповідає про подію від імені Гюсса. Дослідниця трагедії К. Рітнер стверджує, що говорити про роль вбивці в контексті Голокосту практично неможливо. Не тому, що за кожним злочинцем стоять тисячі смертей, а тому що вчинки цих людей змушують суспільство постійно думати про власні моральні якості у момент, якби катастрофа знову повторилась. Своєю чергою режисер «Зони інтересу» оперує бінарними опозиціями добра та зла. Дж. Глейзер підсилює це за допомогою кольорів, звуків, інтер'єру.

Ми можемо виділити ключові аспекти репрезентації Голокосту в згаданій стрічці.

1. Амбівалентність зображуваного світу. Перед глядачем постають два виміри: той, що він бачить, і той, який чує. Родина Рудольфа Гюсса живе в повному запереченні того, що відбувається поряд. Сцени з персонажами настільки відсторонені від реальності, що виглядають як декорації та гротеск. Жах проявляється і через звуковий супровід. Гюсси маскують жорстокість родинними цінностями. Глядача орієнтують на використання сенситивного рівня сприйняття того, що відбувається на екрані.

2. Семантика сцен. Фільм «Зона інтересу» наповнений символізмом. Кожна деталь підкреслює драматичність ситуації. Найбільш промовиста сцена, коли двоє

синів Гюсса грають у газову камеру або роздивляються зуби померлого. Режисер використовує повний спектр асоціацій, що показують характер персонажів та те, настільки Голокост став для них буденним.

3. Конформізм зла. Глядач немов слідує за діями героїв, проходячи певний відрізок шляху вбивці. Дж. Глейзер дає можливість відчути себе поряд з незручним персонажем, який коїть свідоме зло. Цинічні головні дійові особи сприймають смерть як самоствердження, матеріальне збагачення. Гюсси приміряють речі убитих, ігнорують крики в'язнів концтабору, постріли. І саме на цих моментах глядач має змогу спроекувати на себе пережитий досвід головного героя.

4. Утопія. Дж. Глейзер презентує образ зразкової нацистської родини для створення особливої атмосфери фільму. Глядач має зосередитися на лейтмотиви стрічки — ідеології, яка проявляється повсюди. Світ Третього Райху був таким же ідеальним, як і будинок Гюссів, побудований поряд з місцями злочинів. Ідея безкарності руйнується, як і життя сім'ї.

«Зона інтересу» — фільм, де режисер пропонує поглянути на Голокост, як загальнолюдську катастрофу, яка не втрачає свого значення і сьогодні. Для українського глядача ця стрічка особливо цінна, оскільки дотична до подій сучасного воєнного часу.

Уважаємо, що кінематографічний простір дозволяє розширити змісти Голокосту за допомогою цілої низки візуальних способів представлення трагедії з різних сторін. Однак питання етичності зображення події через кіно залишається відкритим.

М. Демиденко

ІСТОРИЧНЕ КІНО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (КОНСТРУЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ПОВСЯКДЕННЯ)

М. Demydenko

HISTORICAL CINEMA AS A FACTOR IN THE FORMATION OF NATIONAL AND CULTURAL IDENTITY (CONSTRUCTING SOCIO-CULTURAL EVERYDAY LIFE)

Історичний жанр у кінематографі не є просто розвагою, а виступає потужним інструментом соціально-культурної комунікації, впливаючи на формування національної ідентичності та колективної пам'яті. Він дозволяє глядачам виробити у власній свідомості серйозне ставлення до минулого, занурюючи їх у контекст історичних епох через візуальну та наративну структуру фільму, створюючи унікальний діалог між минулим і сучасністю.

Ця обставина спроможна розпочати плідну дискусію з питання про роль і значення історичного кіно в національно-культурному контексті, акцентуючи на його здатності конструювати соціально-культурне повсякдення. Через аналіз жанрової регламентації та репрезентативність історичних нарративів розглянемо, яким чином історичне кіно відображає та формує культурно-історичну ідентичність, використовуючи приклади з різних кінематографічних культур.

Історичне кіно відіграє вирішальну роль у культурному та соціальному контекстах, будучи мостом між минулим та сучасністю і впливаючи на формування національної ідентичності. Зокрема, дослідники Данієль Білтерейст та Філіп Мерс розглядають історичне кіно через призму «історичної кінематографічної культури»,